

Presentació

L'origen d'aquest monogràfic és remot i respon a una preocupació que s'arrossega des dels últims quinze o vint anys. Aquest procés d'aprenentatge i construcció, en la mesura del possible, de coneixement rellevant sobre el lideratge ha tingut per a nosaltres dues fases, ara fàcilment distingibles:

1. La primera, de sistematització i revisió de la producció científica entorn d'un camp com aquest tan prolix que se'n pot dir que «ho és tot i no és res». Aquesta etapa cristal·litza en algun treball, especialment un número temàtic de la *Revista Española de Pedagogía*, de 2005, titulat «El liderazgo en las organizaciones educativas: revisión y perspectivas actuales» i un «Temático» de la revista *Escuela* del mateix any amb el títol general d'«El liderazgo pedagógico». De tanta literatura, la característica més destacable, segons la nostra opinió, i que en lloc de decreïxer va en augment, és l'aplicació del terme a tot el que es mou sota el sol. Ja ho van dir Bolman i Deal (1995):

A tot arreu el lideratge és considerat una solució per a gairebé tots els problemes organitzacionals. Se'ns diu que les escoles funcionaran millor si els seus directors exerceixen un fort lideratge institucional. A tot el món, la gerència considera que les seves organitzacions tirarien endavant si tan sols l'alta gerència tingués la visió i l'habilitat per assenyalar l'estratègia a seguir a través d'un «autèntic lideratge». Ara bé, tot i que el clamor pel lideratge sembla ser de caràcter universal, no està molt clar què es vol dir amb aquest terme.

2. La segona, més actual, d'amplificació de perspectives en el camp d'estudi, tant des del punt de vista dels subjectes (lideratge de l'estudiant, dels dirigents, de l'AMPA, de les associacions d'emigrants...), com del mateix camp i els diferents lideratges que origina (lideratge polític, religiós, esportiu, de la dona, castrense, etc.).

D'una manera més o menys indirecta, els diferents articles que integren aquest monogràfic volen donar resposta a aquestes dues línies d'investigació.

Sens dubte, si hi ha una línia balbucient del lideratge plural actualment, aquesta és la de les comunitats de lideratge, que vol dir una mirada que transcendeix les explicacions individualistes i les teories ambientalistes sobre el lideratge, situant-lo en el sistema escolar, o una part significativa d'aquest, com a escenari i context per al seu desenvolupament i responent-hi amb les altres propostes de construcció de comunitats docents (comunitats de pràctica, d'aprenentatge...). És l'aportació del primer capítol.

José Manuel Silva, de Leiria i Emilia Domínguez, d'Extremadura, ens introdueixen a través d'una investigació basada en dues històries reals en la problemàtica del lideratge dels directors a Portugal. Es tracta d'una investigació qualitativa que ofereix uns elements rics de contrast amb la realitat espanyola i europea.

En l'article «El liderazgo institucional o liderazgo del sistema: una investigación sobre su desarrollo en Chile», el Dr. Luis Alvear reflecteix una concreció en un model de lideratge de sistema, provat a Bio-Bio (Xile), establint-ne els possibles components constituents. Aquesta investigació pot ser un punt de partida vital per a posteriors estudis del lideratge institucional o del sistema i de la construcció de comunitats de lideratge.

Els articles següents recullen suggeridores ampliacions del camp d'estudi. La primera versa sobre la dona i la segona, sobre altres poblacions susceptibles d'exercir el lideratge en les institucions de formació. El glossari del final és prou interessant.

Manuel Lorenzo Delgado
Marina García Carmona
(Coordinadors del monogràfic)

